

ਤੰਦੂਰ

(ਨਾਟਕ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।
ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਾਈਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ
ਹੈ ਜਦੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ।)

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਹੈਲੋ, ਕੌਣ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ?, ਹਾਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ
ਹਾਂ, ... ਨਮਸਕਾਰ, ਨਮਸਕਾਰ, ਸੁਣਾਓ ਕੀ ਖ਼ਬਰ ਏ, ਏਧਰ
ਪਹਿਲਾ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਏ, ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ
ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ
ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਏ... ਜਨਾਬ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਤਾਂ ਹੋਈ, ਉਹ
ਹੋਟਲ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕ ਦਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।
ਅਤੇ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਏ। ਕੀ ਕਿਹਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟ, ਅਲਾਟਮੈਂਟ
ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਏ, ਜਨਾਬ ਉਹਦਾ ਤੁਸੀਂ
ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਜੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਏ ਤਾਂ
ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਰੀਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨੇ। ਜਨਾਬ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਬੀਮਾਰ
ਪਏ ਸਨ ਤਾਂ ਦੀਪ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ
ਸੀ। ਜਨਾਬ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਖੂਬ ਮਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਬਾਮ
ਲਾਇਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਨਾਂਹ ਨੁਕਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ
ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਣ ਲਈ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਏ ਤਾਂ
ਉਹ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਸਮਝ ਗਈ। ਜਨਾਬ ਆਖਰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਰੀ ਏ,
ਪਤੀ ਦਾ ਆਖਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋੜ ਸਕਦੀ ਏ?... ਬਸ ਠੀਕ ਏ ਹੁਣ
ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਪਲਾਨ ਬਣਾ ਲਵੋ, ਹੋਟਲ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਲਾਤੰਦੂਰ !
ਤੇ ਜਨਾਬ ਉਥੇ ਖਾਣੇ ਵੀ ਤੰਦੂਰੀ ਹੋਣਗੇ... ਤੰਦੂਰੀ ਨਾਨ, ਤੰਦੂਰੀ
ਚਿਕਨ ਮਤਲਬ ਕਿ ਤੰਦੂਰੀ ਚੂਚੇ ਜਨਾਬ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਸਿਆਣੇ
ਹੋ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਚਲੇਗਾ ਹੀ... ਓ.ਕੇ. ਬਾਇ ਬਾਇ..

(ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਥੱਲੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਦੀਪ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।)

ਦੀਪ : ਕੀ ਗੱਲ ਏ, ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਸਭ ਕੰਮ ਪਲਾਨ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਏ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ
ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ।

- ਦੀਪ : ਪਰ ਇਸ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰੀ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਚੌਂਕਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ ਹੁਣ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਚੌਂਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਥੇ ਏ ? ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਹਟਿਆਂ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕੰਮ ਫੌਰੀ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾ ਦੇਣ। ਪ੍ਰਮਿਟ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗਾ।
- ਦੀਪ : ਹੋਟਲ ਖੋਲਣ ਲਈ ਪੈਸਾ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਉਗੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਕ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪੈਸਾ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਲਗਾਉਣਗੇ, ਪਰਮਿਟ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਆਮਦਨ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰੁਪਏ 'ਚੋਂ 25 ਪੈਸੇ ਮੇਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਬਾਕੀ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਏ, ਉਹ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ।
- ਦੀਪ : ਹਾਂ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਉਹ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਨੇ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕੀ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ... ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਲਕੋਈ।
- ਦੀਪ : ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਲਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚੰਦ ਕੀ ਕੀ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾਏਗਾ। ਤੇ ਮੇਰੀ ਸੁਣ ਲਵੋ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਲਕਣਬਾਜ਼ੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਿਲਕਣਬਾਜ਼ੀਆਂ ?
- ਦੀਪ : ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਮਾਰ ਏ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਏ। ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਚਲੀ ਗਈ ਪਰ...
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਪਰ ਕੀ ?
- ਦੀਪ : ਮਰਦ ਮਰਦ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਭਾਵੇਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਜਵਾਨ। ਉਹਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬਦਲ ਗਈਆਂ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਏ ?
- ਦੀਪ : ਕਦੀ ਆਖੇ ਇਥੇ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਕਦੀ ਆਖੇ ਉਥੇ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਇਥੋਂ ਘੁੱਟ ਦੇ, ਉਥੋਂ ਘੁੱਟ ਦੇ। ਇਥੇ ਬਾਮ ਲਾ ਦੇ, ਉਥੇ ਬਾਮ ਲਾ ਦੇ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਚਲ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਬਾਮ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਤੇਰਾ ਲਾਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕੁਝ।

ਦੀਪ : ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਉਹ ਕੁਝ ਲਾਹੁਣ ਜੋਗਾ ਹੈ ਕਿਥੇ ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੰਜਰ ਬੜਾ ਘੁਲਾਟੀਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦੀਪ : ਤਾਂਗੀਓ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਭੇਜਿਆਸੀ ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਇਹਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹਨੇ ਤੇਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਾਹ ਲੈਣਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਰਾਹੀਂ ਉਹਦਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਾਹ ਲੈਣਾ ਏ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰੀ ਤੇਰੀ ਉਸੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਏ ਤੇ ਇਹ ਹਾਲੇ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਏ।

ਦੀਪ : ਖੈਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਏ, ਕੱਲਾ ਕਾਰਾ ਏ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਏ। ਪਰ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸੇ ਖੇਡ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਚਲੋ ਅਗੇ ਦੀ ਅਗੇ ਸੋਚਾਂਗੇ, ਹਾਲੀ ਹੋਟਲ ਲਾਤੰਦੂਰ ਦੀ ਗਲ ਕਰੀਏ।

ਦੀਪ : ਹੋਟਲ ਲਾਤੰਦੂਰ ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਹੋਟਲ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਲਾਤੰਦੂਰ। ਲਾਤੰਦੂਰ ਕਿਹਾ ਕਾਵਿਕ ਨਾਂ ਏ। ਬਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀ ਵੀ ਇਸ ਨਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਖਾਣਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਹੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਤੰਦੂਰ ਵਿਚ ਮੁਗਰਾ ਭੁੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬੱਝਦਾ ਏ।

ਦੀਪ : ਔਛਾ ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਵੋ, ਮੁਰਗਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨਾ ਲਵੋ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਚਲ ਖਵਾਦੇ ਆਪਣੀ ਦਾਲ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋਰ, ਫੇਰ ਕਿਸ ਭੜਵੇ ਨੇ ਘਰ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਏ। ਹਾਂ ਤੂੰ ਰੋਟੀ ਗਰਮ ਕਰ ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਆਵਾਂ।

(ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਦੀਪ : (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਅਗੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੁਕਦੇ, ਹੁਣ ਉਤੋਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣ ਗਏ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਕਰਨਗੇ ?

(ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੀਪ ਤੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।)

ਦੀਪ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ?

ਪਿਤਾ : (ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ) ਮੈਂ ਇਥਰੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਪਿਆ ਸਾਂ, ਸੋਚਿਆ ਮਿਲਦਾ ਜਾਵਾਂ, ਨਾਲੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। (ਏਧਰ ਉਧਰ ਵੇਖ ਕੇ) ਦੇਵਿੰਦਰ ਕਿਥੇ ਐ ?

ਦੀਪ : ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਨੇ।
 ਪਿਤਾ : ਕਦੋਂ ਆਏਗਾ ?
 ਦੀਪ : ਕਹਿ ਕੇ ਤਾਂ ਗਏ ਨੇ ਹੁਣ ਆ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੁਝ।
 ਪਿਤਾ : ਤੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਵੀ ਏ, ਆਖਰ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਏ।
 ਦੀਪ : ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੀ ਸਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰਾਹ ਨੇ।
 ਪਿਤਾ : ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦਾ
 ਪਿਆ ਏ, ਇਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ
 ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਏਗਾ।
 ਦੀਪ : ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਛੁਪਾਈ ਰਖੀਆਂ,
 ਸੋਚਿਆ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੀਆਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁੱਖ ਪੁੱਜੇਗਾ।
 ਪਿਤਾ : ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਗੱਲਾਂ ਛੁਪਾਉਂਦੀ
 ਰਹੀਂ ਏਂ ਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ।
 ਦੀਪ : ਜੇ ਪੁਛਣਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਵਾਂਗੀ।
 ਪਿਤਾ : ਹਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਛੁਪਾਵੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਬੰਧ
 ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ?
 ਦੀਪ : ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ
 ਮੇਰਾ ਪਤੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਜਵਾਈ ਸ: ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ
 ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ।
 ਪਿਤਾ : ਉਹ ਨਹੀਂ ?
 ਦੀਪ : ਇਹ ਸ: ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ, ਉਸਦਾ
 ਸੱਜਿਆ ਧੱਜਿਆ ਦਫ਼ਤਰ ਸਭ ਬੋਗਸ ਸੀ। ਇਹ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਦੇ
 ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ
 ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ।
 ਪਿਤਾ : ਇਹ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਦੋਸਤ ਸੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ
 ਕਈ ਵਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ
 ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਦੇ ਅੱਡੇ
 ਚਲਾਏਗਾ। ਕਿੰਨੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਏ।
 ਦੀਪ : ਘਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਖਰਚ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਘਰ
 ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਮੈਂ
 ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚਕੇ ਘਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ।
 ਪਿਤਾ : ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚਦੀ ਰਹੀ, ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕਿ ਉਹ
 ਗਹਿਣੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਨੇ, ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ

ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਗਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਪੁਰਦਗੀ ਕਰ ਗਈ
ਕਿ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦਾ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗਹਿਣੇ ਉਹਨੂੰ ਦੇਣੇ
ਤੇ ਤੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।
ਦੀਪ : ਗੱਲ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਅਗੇ ਵੱਧ ਗਈ।
ਪਿਤਾ : ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਗਈ ?
ਦੀਪ : ਪੀਣ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਆਦਤ ਸੀ ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ
ਘਰ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਨੰਗ ਵੱਧਗੀ ਗਈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਆਦਤ
ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਹ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ
ਦੇ ਦੋਸਤ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਭਾਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ ਹੋਰ
ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ।
ਪਿਤਾ : ਤੇ ਤੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਰੌਲਾ ਕਿਉਂ ਨਾ
ਪਾਇਆ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ?
ਦੀਪ : ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਦੀ, ਕਹਿ ਦਿਓ ਆਤਮ ਹਤਿਆ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਪਰ ਮੈਂ
ਇਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।
ਪਿਤਾ : ਬਸ ਇਹੋ ਤੁਹਾਡੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਏ। ਤੁਸੀਂ
ਆਪਣੇ ਮਰਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਅਤੇ ਗੁਨਾਹ ਛੁਪਾਉਂਦੀਆਂ
ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹੋ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਬਚ ਜਾਏਗਾ,
ਪਰ ਮੇਰੀਏ ਬੇਟੀਏ ਘਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦੇ।
ਦੀਪ : ਹੁਣ ਤਾਂ ਘਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ
ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਹੀ ਖਾਣਗੇ ਉਥੇ ਅਧਨੰਗੇ ਜਿਸਮਾਂ
ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਚ ਵੇਖਣਗੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ
ਮੰਤਰੀਆਂ, ਲੀਡਰਾਂ, ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਦੇ ਕਲਚਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ
ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਕਲਚਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।
*(ਦੇਵਿੰਦਰ ਦਾਖ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋ ਉਹ ਬੜੀਆਂ ਗੁਸਤਾਖ ਨਜ਼ਰਾਂ
ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।)*
ਦੇਵਿੰਦਰ : ਔਛਾ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਵਾਰ ਆਪਣੀ ਲਾਡਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਨੇ ?
ਪਿਤਾ : ਹਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਏ ?
ਦੇਵਿੰਦਰ : ਪਰ ਬਜ਼ੁਰਗੋ ਤੁਹਾਡੀ ਦੀਪ ਹੁਣ ਉਹ ਦੀਪ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜੋ ਕਿਸੇ
ਫਰੀਡਮ ਫਾਈਟਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਾਰਟਨਰ ਏ।
ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਉੱਠਣਾ ਬੈਠਣਾ ਏ।
ਪਿਤਾ : ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਕਿਸਨੇ ?

- ਦੀਪ : ਤੁਸੀਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਬੁਲਾਉ, ਇਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।
- ਪਿਤਾ : (ਦੀਪ ਵੱਲ) ਇਹ ਪੂਰੀ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਏ। ਐਵੇਂ ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਲੋਕ। (ਦੇਵਿੰਦਰ ਵੱਲ) ਹਾਂ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਦੱਸ ਇਸਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਕਿਸਨੇ ? ਕੌਣ ਐਮ.ਐੱਲ.ਏ. ਬਣਦੇ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਏ ? ਕੌਣ ਆਪ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ। ਬੋਲਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ?
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕੀ ਬੋਲਾਂ ? ਕੀ ਐਮ.ਐੱਲ.ਏ. ਬਣਨਾ ਗੁਨਾਹ ਏ ? ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਨਾ ਪਾਪ ਏ ? ਸਾਰੇ ਐਮ.ਐੱਲ.ਏ. ਬਣਦੇ ਨੇ।
- ਪਿਤਾ : ਸਾਰੇ ਐਮ.ਐੱਲ.ਏ. ਬਣਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਦੇ ਨੇ ਪਰ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ ਨੀਚ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਕਮੀਨੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਹੜੀਆਂ ਨੀਚ ਹਰਕਤਾਂ ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਮੀਨੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ? ਬਜ਼ੁਰਗੋ ਹੁਣ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਕਿ ਖੱਦਰ ਪਾ ਲਵੋ, ਲਾਠੀਆਂ ਖਾ ਲਵੋ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਵੋ ਤੇ ਲੀਡਰ ਬਣ ਜਾਵੋ। ਅੱਜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕਈ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ।
- ਪਿਤਾ : ਹਾਂ ਕਈ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੀਵੀਆਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਬਜ਼ੁਰਗੋ ਤੁਸੀਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ।
- ਪਿਤਾ : ਤੇ ਤੂੰ ਹੱਦ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਏਂ ? ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਲੁੱਚਾ ਲਫੰਗਾ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨੇ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੰਮਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਲੁੱਚਾ ਬਦਮਾਸ਼ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਏ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਮੈਂ ਲੁੱਚਾ ਹਾਂ, ਬਦਮਾਸ਼ ਹਾਂ ?
- ਪਿਤਾ : ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਲੁੱਚਾ ਏਂ, ਬਦਮਾਸ਼ ਏਂ ਤੇ ਜਿਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਤੂੰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਲੁੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਏ।
- ਦੇਵਿੰਦਰ : ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਬੇਟੀ ?
- ਪਿਤਾ : ਲੁੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ।
- ਦੀਪ : ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਵੀ ਕਰੋ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਨਹੀਂ ਇਹ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਸਗੋਂ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬੀ ਲੁੱਚਾ ਏ, ਬਦਮਾਸ਼ ਏ, ਬੀਵੀ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਲਾਲ ਏ। ਬੀਵੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਧੀ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਪਿਤਾ : ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਇਸ ਧੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਏਨੀ ਦੇਰ ਬੰਦ ਰਖੀ ਏ। ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਣੇ ਬਾਪ ਤੇ ਧੀ ਦਾ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਬੋਲਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਆਉਂਦੀ ਏ। ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਏ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਏ।

ਪਿਤਾ : ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਏ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਰਲ ਮਿਲਕੇ ਖੂਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਜੇ ਪਤਾ ਏ ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਖੁੱਕ ਦੇਵੋ। ਦੀਪ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਫਰਿਜ ਵਿਚੋਂ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪਿਆ। ਬਹੁਤ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਨੇ।

ਪਿਤਾ : ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਖੁੱਕਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਮਿਲ ਲਿਆ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਔਛਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਪਿਤਾ : ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਤੈਨੂੰ ਤੇ ਤੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਧੌਣੋਂ ਪਕੜਕੇ ਥੱਲੇ ਸੁਟਣਗੇ ਤੇ ਪੁਛਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਭਾਅ ਵਿਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੀਪ ਤੂੰ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹ ਜਾਣਾ ਏ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ।

(ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਦੀਪ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੁੱਚਾ, ਲਫੰਗਾ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਆਖਣ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਿਠਾਵਾਂ ?

ਦੀਪ : ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦਾ ਏ। ਹਾਂ ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾ ਅੱਜ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਮਨੀਸਟਰ ਨੇ ਐਟ ਹੋਮ ਦਿੱਤੀ ਏ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਆਉਣਾ ਏ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੌਕਾ ਗਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ।

ਦੀਪ : ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕੀ ਇਹ ਤੇਰਾ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਏ ?

ਦੀਪ : ਹਾਂ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਜੇ ਤੇਰਾ ਇਹ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਏ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸੇਫ ਦੀ ਚਾਬੀ ਲਿਆ ਦੇ।

ਦੀਪ : ਸੇਫ ਦੀ ਚਾਬੀ ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਗਜ਼ ਨੇ।

ਦੀਪ : ਹਾਂ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਗਜ਼ ਨੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਬਣਾਇਆ ਮੇਹਨਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬੜੀ ਮੇਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੇਫ ਦੀ ਚਾਬੀ ਲਿਆ ਦੇ।

ਦੀਪ : ਚਾਬੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਿਆ ਦੇਨੀ ਆਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀਏ ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਹੜੀ ਖਬਰ ?

ਦੀਪ : ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਦੇ ਤੰਦੂਰ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸਾੜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ਲਾਸ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਤੋਂ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਲਾਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : (ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ) ਇਹ ਕੋਈ ਖਾਸ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਣ ਚਲਦਾ ਹੀ ਏ।

ਦੀਪ : ਕੀ ਚਲਦਾ ਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ, ਲਾਸ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਤੇ ਫਿਰ ਤੰਦੂਰ ਵਿਚ ਸਾੜਿਆ ਜਾਣਾ। ਬੰਦੇ ਅਨਾੜੀ ਸੀ ਫੜੇ ਗਏ।

ਦੀਪ : ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਧਾਰਨ ਗੱਲ ਹੈ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਜੇ ਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਦੌਰ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁਲੇ ਨਾ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਏ। ਉਮੀਦ ਏ ਤੂੰ ਸਭ ਸਮਝਦੀ ਏਂ ਤੇ ਹੁਣ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਬੀ ਲਿਆ ਦੇ।

ਦੀਪ : ਲਿਆ ਦੇਨੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਚਾਬੀ ਰਖਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਏ।

(ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਦੇਵਿੰਦਰ : (ਦੀਪ ਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ) ਤੰਦੂਰ ਕਾਂਡ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਏ। ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਂਡ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਏ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ? ਅੱਜ ਹੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਏ। ਆਖਦੀ ਸੀ ਉਸ ਔਰਤ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ, ਉਹ ਔਰਤ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਲੀ ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅਗਲਿਆਂ ਪੁੱਚਾ ਦਿੱਤੀ ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ।

(ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ।)

ਦੇਵਿੰਦਰ : (ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਤੇ) ਹੈਲੋ ਕੌਣ ਚੋਪੜਾ ਜੀ ਉਹ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਸ ਵੀਨਾ ਬਾਬਤ ਮੈਂ ਸੋਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਂ ਹਾਂ ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਿਸ ਵੀਨਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਬੈਠਦੀ ਏ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਦੀਪ ਦਾ ਕੰਡਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। - ਚੋਪੜਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕੇ.ਡੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। (ਦੀਪ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਗਲ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।) ਹਾਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਧਰਨਾ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ... ਮੈਂ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

(ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਰਖਦਾ ਹੈ।)

ਦੀਪ : ਇਹ ਲਵੋ ਚਾਬੀਆਂ। ਸ਼ੁਕਰ ਏ ਕਿ ਉਹ ਪਾਪ ਦੀ ਗੰਢ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਨਣੀ ਪਏਗੀ। ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਚਰਖਾ ਟੁੱਟਾ ਜਿੱਦ ਅਜ਼ਾਬੋਂ ਛੁੱਟੀ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਮੈਂ ਹੁਣ ਚਲਿਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੱਕ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

ਦੀਪ : ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਕਿਉਂ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਸਕੱਤਰ ਬਣਿਆ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਤੈਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਦੀਪ : ਖਬਰਦਾਰ?

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਪਿਛਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਵਰਗਲਾਈ ਵੀ

ਜਾ ਸਕਦੀ ਏਂ ਤੇ ਖਰੀਦੀ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏਂ।

ਦੀਪ : ਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰਾਂਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਡਬਲ ਗੇਮ ਨਹੀਂ ਖੇਡੋਗੇ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਡਬਲ ਗੇਮ ?

ਦੀਪ : ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਪਿਛਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੱਸਦਾ ਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡਬਲ ਗੇਮ ਖੇਡਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : (ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਫਾਈਲ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ) ਅੱਛਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ?

(ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਫਾਈਲ 'ਚੋਂ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।)

ਦੀਪ : (ਕਾਗਜ਼ ਚੁਕਦੇ ਹੋਏ) ਇਹ ਕਾਗਜ਼ ਇਥੇ ਸੁੱਟ ਗਏ ਨੇ। ਫੇਰ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚਿਠੀ ਏ।

(ਚਿੱਠੀ ਮੂੰਹ ਦੇ ਅਗੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਿਛੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।)

(ਪਿਛੋਂ ਆਵਾਜ਼) ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਨਿਹਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਕੰਡਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਕੰਮ ਔਖਾ ਹੈ। ਫੀਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ। ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਦੂਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਅੱਜ ਰਾਤ ਹੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਤਸੱਲੀ ਰੱਖੋ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ, ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੇ.ਡੀ.।

ਦੀਪ : ਕੇ.ਡੀ. ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਚਲਦੈ। ਲਾਸ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ, ਲਾਸ਼ ਦਾ ਤੰਦੂਰ ਵਿਚ ਸਾੜੇ ਜਾਣਾ। ਪਰ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੀ। ਮੇਰਾ ਕੰਡਾ ਕੱਢਣਾ ਏਨਾਂ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗੀ।

(ਜਾਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਵਿੰਦਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਥੇ ਚਲੀ ਏਂ ? ਮੈਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

ਦੀਪ : ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੀ ਪਰ...

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਪਰ ਕੀ ?

ਦੀਪ : ਦੇਵਿੰਦਰ ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਏਂ, ਝੂਠਾ ਏਂ

ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਾਤਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਤੇ ਕਤਲ ਵੀ ਉਸ ਬੀਵੀ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚਕੇ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚ ਚਲਾਇਆ। ਤੂੰ ਪੀ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਰਾਤ ਭਰ ਉਲਟੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਦੀ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਸਾਫ ਕਰਦੀ। ਕਪੜੇ ਸਾਫ ਕਰਦੀ ਤੇ ਤੂੰ ਇਸਦਾ ਬਦਲਾ ਇਹ ਦੇ ਰਿਹਾ ਏਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਉੱਟ ਪਟਾਂਗ ਕਹਿ ਰਹੀ ਏਂ ?

ਦੀਪ : ਮੈਂ ਇਹ ਉੱਟ ਪਟਾਂਗ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਜਿਸਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਕਿਹੜਾ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤ ?

ਦੀਪ : ਉਹ ਕਾਗਜ਼, ਜੋ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਫਾਈਲ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

(ਦੇਵਿੰਦਰ ਫਾਈਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।)

ਦੀਪ : ਕਿਥੋਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਏਂ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਏ, ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਾਂਗੀ। ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਰੀ ਖੇਡ ਮੁੱਕ ਗਈ ਏ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਇਹ ਖੇਡ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਤੱਕ ਸਬੰਧ ਨੇ। ਪੁਲਿਸ ਕੋਲੋਂ ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀਹ ਕੇਸ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਕਰਵਾਏ ਨੇ ਤੂੰ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਮਝ ਕਿ ਤੇਰੀ ਖੇਡ ਮੁੱਕ ਗਈ ਏ। ਪੁਲਿਸ ਮੇਰਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਏ ?

ਦੀਪ : ਪੁਲਿਸ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤੇਰਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਹਾਂ।

ਦੇਵਿੰਦਰ : ਵੇਖ ਲਵਾਂਗਾ

(ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁੜਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਗੋਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।)

ਪਿਤਾ : ਉਏ ਤੂੰ ਕੀ ਵੇਖੇਂਗਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖਾਂਗਾ। ਪੌਣੋਂ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਆ ਜਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਤੈਨੂੰ ਪੌਣੋਂ ਪਕੜਕੇ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਏ ਦੇਵਿੰਦਰ।

(ਉਸਨੂੰ ਪੌਣੋਂ ਪਕੜਕੇ ਉਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਖਾਸ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

(ਸਮਾਪਤ)